

Бібліотека ПВНЗ "ХММУ"

ЯК ВІЙНА ВПЛИВАЄ НА ЗДОРОВ'Я УКРАЇНЦІВ

Рекомендаційний список літератури

19.04.2023
Харків, 2023

 library@khimu.edu.ua

Війна має багатогранний вплив на життя українців, включаючи їхнє здоров'я та благополуччя. За даними експертів, війна між Україною та росією може стати однією з найбільш кровопролитних у сучасній історії, масштаби втрат з обох боків вже значно вищі, ніж у типовій війні сучасної доби. Крім безпосередніх наслідків, таких як поранення та смерть військовослужбовців та цивільних осіб, війна вже має серйозний вплив на психічне та фізичне здоров'я населення.

У зоні конфлікту, жителів відокремлює від необхідних ресурсів та послуг, які є ключовими для забезпечення нормального життя. Бомбардування, перешкоджання водопостачанню та електропостачанню, відсутність медичної допомоги та достатнього харчування - все це може призвести до погіршення фізичного стану людей. Крім того, психологічний стрес, який супроводжує війну, має серйозний вплив на здоров'я, що призводить до розвитку психічних захворювань, таких як депресія та посттравматичний стресовий розлад.

Україна вже відчула вплив війни на своє населення, і відновлення зруйнованої інфраструктури та психологічна реабілітація військових та цивільних осіб стали складними завданнями. Війна має довготривалий вплив на здоров'я нації, і уникнути цього можна лише виборовши нашу ПЕРЕМОГУ.

Бібліотека Харківського міжнародного медичного університету підготувала перелік найновіших публікацій за темою «Як війна впливає на здоров'я українців».

1. **Зливков В. Діти війни: теоретико-методичні і практичні аспекти психологічної допомоги** [Електронний ресурс] / В. Зливков, С. Лукомська. – Київ.- Ніжин : Видавець ПП Лисенко М.М., 2022. – 95 с. – Режим доступу: https://lib.iitta.gov.ua/734178/1/War_Kids_2022.pdf (дата звернення: 19.04.2023). – Назва з екрана.

Посібник присвячено аналізу сучасних теоретико-методичних і практичних підходів щодо психологічної допомоги дітям війни. Визначено ключові поняття, впливи війни на психічний стан дітей та підлітків і потенційні ресурси для їх відновлення. Окреслено особливості психосоціальної допомоги та психотерапевтичних втручань (основні моделі допомоги дітям війни, ефективні у різних країнах); а також можливості адаптації зарубіжних методик психосоціальної підтримки дітей війни до реалій України (у тому числі наведено психодіагностичні методики, що багато років використовуються з дітьми, які зазнали впливів війни і/або змушені були переселитися до безпечних місць із зон активних бойових дій). У посібнику поєднано сучасні теоретичні розвідки та адаптовані авторами практичні методики. Посібник адресовано широкому колу практичних психологів, педагогів, соціальних працівників та усіх, хто цікавиться психологічною допомогою дітям в умовах війни.

2. **Діти і війна** [Електронний ресурс] : монографія / В. Зливков [та ін.]. – Київ.-Ніжин : Видавець ПП Лисенко М.М., 2023. – 221 с. – Режим доступу:<https://drive.google.com/file/d/1QkyqIGOE2Q7ID-mKP3VodAE8L1-CpiLD/edit> (дата звернення: 19.04.2023). – Назва з екрана.

Монографію присвячено аналізу сучасних зарубіжних і вітчизняних теоретико-методичних підходів та практичних рекомендацій щодо психологічної допомоги дітям війни. Охарактеризовано особливості психологічної допомоги дітям війни у соціокультурному контексті; охарактеризовано психологічні реакції дітей під час війни, зокрема ПТСР, реакції горювання та травмівної втрати; визначено ключові напрямки організації психологічної підтримки дітей під час війни, зокрема у контексті родини, освітніх закладів та волонтерських організацій, окреслено вітчизняні напрацювання у даній галузі; обґрунтовано теоретичні засади та принципи практичної реалізації психокорекційних занять з дітьми та підлітками, постраждалими від війни. Монографія може бути корисною психологам-науковцям, практичним психологам, педагогам, соціальним працівникам, психотерапевтам, всім, хто цікавиться психологічною допомогою дітям, постраждалим від війни.

3. **Саріогло О. Психосоматична симптоматика у студентів-психологів в умовах переживання стресових подій** [Електронний ресурс] / Олена Саріогло, Ольга Літвінова // Молодий вчений. – 2022. – № 7 (107). – С. 34–38. – Режим доступу: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2022-7-107-8> (дата звернення: 19.04.2023). – Назва з екрана.

4. **Kutura M. Psychovegetative syndrome as a clinical manifestation of adaptation disorders in senior medical students** [Electronic resource] / Mariana Kutura, Valeriy Levchenko // Eastern ukrainian medical journal. – 2022. – Vol. 10, no. 4. – P. 342–350. – Mode of access: [https://doi.org/10.21272/eumj.2022;10\(4\):342-350](https://doi.org/10.21272/eumj.2022;10(4):342-350) (date of access: 19.04.2023). – Title from screen.

5. **Швед О. Згвалтування як зброя у війні** [Електронний ресурс] / О. Швед, Н. Мирошниченко // Соціальна робота та соціальна освіта. – 2022. – № 2(9). – С. 230–241. – Режим доступу: [https://doi.org/10.31499/2618-0715.2\(9\).2022.267353](https://doi.org/10.31499/2618-0715.2(9).2022.267353) (дата звернення: 19.04.2023). – Назва з екрана.

6. **Лотоцька Л. Психічне здоров'я молоді в умовах військових конфліктів** [Електронний ресурс] / Леся Лотоцька, Уляна Лотоцька-Дудик, Юлія Брейдак // Viae educationis. studies of education and didactics. – 2022. – Т. 1, № 3. – С. 54–61. – Режим доступу: <https://doi.org/10.15804/ve.2022.03.05> (дата звернення: 19.04.2023). – Назва з екрана.

7. **Олійник Ю. О. Домедична психологічна допомога в умовах війни** [Електронний ресурс] / Ю. О. Олійник, А. С. Романів, Н. М. Параняк // Науковий журнал Габітус. – 2022. – Випуск 37. – С. 174–179. – Режим доступу: <https://doi.org/10.32843/2663-5208.2022.37.32> (дата звернення: 19.04.2023). – Назва з екрана.

8. **Тімченко О. В. Обпалені війною** (психологічна пам'ятка для роботи з внутрішньо переміщеними особами) [Електронний ресурс] / О. В. Тімченко // Проблеми екстремальної та кризової психології. – 2022. – № 1(3). – С. 155-158. – Режим доступу: <http://repositsc.nuczu.edu.ua/bitstream/123456789/15847/3/%d0%9e%d0%b1%d0%bf%d0%b0%d0%bb%d0%b5%d0%bd%d1%96%20%d0%b2%d1%96%d0%b9%d0%bd%d0%be%d1%8e.pdf> (дата звернення: 19.04.2023). – Назва з екрана.

9. **Гошовська Д. Т. Харчова депривація як поліфундаментальне обмеження та блокада біо-, психо-і соціогенези особистості** [Електронний ресурс] / Д. Т. Гошовська, Я. О. Гошовський // Психічне здоров'я особистості у кризовому суспільстві : збірник матеріалів VII Всеукраїнської науково-практичної конференції (28 жовтня 2022 року) / уклад. В. С. Бліхар. Львів :

Львівський державний університет внутрішніх справ. – Львів, 2022. – С. 87–91. – Режим доступу: https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/5051/1/28_10_2022.pdf#page=87 (дата звернення: 19.04.2023). – Назва з екрана.

10. **Волинчук О. В. Межі психологічного простору особистості за умов воєнного часу** [Електронний ресурс] / О. В. Волинчук // Особистість, суспільство, війна : тези доп. учасників міжнар. психол. форуму (м. Харків, Україна, 15 квіт. 2022 р.) / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ, Нац. поліція України та ін. – Харків : ХНУВС, 2022. –34-36. – Режим доступу: https://dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/13336/Osobystist%20susylstvo%20viina_2022.pdf?sequence=1&isAllowed=y#page=34 (дата звернення: 19.04.2023). – Назва з екрана.

11. **Щербій В. В. Збереження психологічного благополуччя в умовах війни** [Електронний ресурс] / В. В. Щербій // Актуальні проблеми психології в умовах кризових ситуацій: збірник наукових праць учасників круглого столу (9 листопада 2022 року, м. Київ) [Електронне видання] / Ред. колегія: Вольнова Л.М., Ковчина І.М., Панченко М.В., Брожек Т.Р. – Київ, 2022. – С. 51-53. – Режим доступу: https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/38347/Aktualni%20problemy%20psykholohii_kruhlyi%20stil.pdf?sequence=2#page=51 (дата звернення: 19.04.2023). – Назва з екрана.

12. **Наслідки війни з російською федерацією для громадського здоров'я України** [Електронний ресурс] / І. С. Миронюк [та ін.] // Репродуктивне здоров'я жінки. – 2022. – № 8. – С. 26-31. – Режим доступу: <https://doi.org/10.30841/2708-8731.8.2022.273291> (дата звернення: 19.04.2023). – Назва з екрана.

13. **Лукомська С. Специфіка психологічних травм російсько-української війни у контексті євроінтеграційних процесів** [Електронний ресурс] / С. Лукомська, Н. Харченко // Виклики сучасної психологічної науки країн ЄС: перспективи інтеграції українського досвіду : зб. тез метод. семінару лабораторії методології і теорії психології Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України. – Київ : Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України. – 2022. – С. 46–49. – Режим доступу: [https://lib.iitta.gov.ua/732124/1/%D0%A2%D0%95%D0%97%D0%98_%D0%94%D0%9E%D0%9F%D0%9E%D0%92%D0%86%D0%94%D0%95%D0%99_26_09%20\(1\).pdf#page=46](https://lib.iitta.gov.ua/732124/1/%D0%A2%D0%95%D0%97%D0%98_%D0%94%D0%9E%D0%9F%D0%9E%D0%92%D0%86%D0%94%D0%95%D0%99_26_09%20(1).pdf#page=46) (дата звернення: 19.04.2023). – Назва з екрана.

14. **Усенко С. Г. Як впливає війна на психічний стан людини?** [Електронний ресурс] / С. Г. Усенко, А. О. Бойко, К. А. Федченко // Discussion and development of modern scientific research : The 4th International scientific and practical conference (October 18-21, 2022). Helsinki, Finland. International Science Group. – Helsinki, 2022. – P. 281. – Mode of access: https://books.google.com.ua/books?hl=uk&lr=&id=B6WVEAAAQBAJ&oi=fnd&pg=PA281&ots=1CK6cJ6Y1c&sig=lia3CbVtu3x8iMSK4jMxBVKbtv0&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false (date of access: 19.04.2023). – Title from screen.

15. **Лефтеров В. Особливості психологічної реабілітації осіб, які переживають травматичні події війни** [Електронний ресурс] / В. Лефтеров, О. Самара // Disaster and crisis psychology problems 2022. – № 1(3). – P. 73-82. Mode of access: <http://dcpp.nuczu.edu.ua/images/2022-1/3-73-83.pdf> (date of access: 19.04.2023). – Title from screen.

16. **Зв'язок компульсивного переїдання тривоги та депресії у студентів медиків під час військового конфлікту** [Електронний ресурс] / Л. Юр'єва, В. Огоренко, А. Шорніков, В. Кокашинський // Психосоматична

медицина та загальна практика = Psychosomatic Medicine and General Practise.
– 2022. – №7 (1). – С. 1– 7. – Режим доступу:
<https://doi.org/10.26766/pmgp.v7i1.355> (дата звернення: 19.04.2023). – Назва з
екрана.

17. **Волошенюк Т. Гострий стресовий розлад** [Електронний ресурс]
/ Т. Волошенюк // Актуальні проблеми хімії, матеріалознавства та екології. –
2022. – Режим доступу:
<https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/22159/1/186-189.pdf> (дата
звернення: 19.04.2023). – Назва з екрана.

18. **Маліновська Н. Як впливає стрес на здоров'я людини в умовах
війни** [Електронний ресурс] / Н. Маліновська, І. Андрійчук // Scientific
Collection «InterConf». – Режим доступу:
<https://archive.interconf.center/index.php/conference-proceeding/article/view/1219>
(дата звернення: 19.04.2023). – Назва з екрана.

19. **Зміни харчової поведінки людини під час війни та стратегія
подолання нутрієнтних дефіцитів** [Електронний ресурс] / Т. Мазур, Т.
Димань, Н. Богатко та ін. // Європейські виміри сталого розвитку: збірник
наукових статей за матеріалами IV Міжнародної науково-практичної
конференції (НУХТ, 20-21 жовтня 2022 р.) .– Київ., 2022 .– С. 36–45. – Режим
доступу: <http://rep.btsau.edu.ua/handle/BNAU/8232> (дата
звернення: 19.04.2023). – Назва з екрана.

20. **Гуліч М. П. Проблема порушення харчової поведінки дітей як
наслідок військового стресу** [Електронний ресурс] / М. П. Гуліч,
О. Д. Петренко, Л. С. Любарська. – Режим доступу:
<http://ir.librarynmu.com/bitstream/123456789/7098/1/%.pdf> (дата
звернення: 19.04.2023). – Назва з екрана.

21. **Долінська Л. О. Виклики сьогодення: емоційне поле учасників освітнього процесу** [Електронний ресурс] / Л. Долінська, О. Бриль // Problems of the development of science and the view of society. – 2023. – № 11. – Р. 335 . – Режим доступу: https://books.google.com.ua/books?hl=uk&lr=&id=iIu1EAAAQBAJ&oi=fnd&pg=PA335&ots=X_CsnTsHGR&sig=9XvKeVtmNTlnUQ64oMsW2cuD2s8&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false (дата звернення: 19.04.2023). – Назва з екрана.

22. **Кукуруза Г. В. Можливості раннього втручання для підтримки сімей з дітьми раннього віку у воєнний час: погляд батьків** [Електронний ресурс] / Г. В. Кукуруза, О. О. Близнюк, А. М. Кравцова // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія: Психологія, – 2022 – Вип. 73. – С. 26-33. – Режим доступу: <https://doi.org/10.26565/2225-7756-2022-73-03> (дата звернення: 19.04.2023). – Назва з екрана.

23. **Шестопал І. Дослідження стану тривоги студентської молоді в період російсько-української війни** [Електронний ресурс]/ І. Шестопал, Д. Ткаченко, Д. Сайко // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Психологія»: науковий журнал. – 2022. – №15. – С. 72-77. – Режим доступу: <https://eprints.oa.edu.ua/8763/> (дата звернення: 19.04.2023). – Назва з екрана.

24. **Лазос Г. Психологи і війна: зміна парадигми надання психологічної/психотерапевтичної допомоги та резильєнтність фахівця** [Електронний ресурс] / Г. Лазос // Організаційна психологія Економічна психологія. – 2022. – Vol. 3-4, №. 27. – Р. 37–47. – Режим доступу: <https://doi.org/10.31108/2.2022.3.27.3> (дата звернення: 19.04.2023). – Назва з екрана.

25. **Гнатюк О. В. Допомога населенню при посттравматичному стресовому розладі в умовах війни / О. В. Гнатюк // Забезпечення психологічної допомоги в секторі Сил оборони України: зб. тез Всеукр. міжвід. психол. форуму (м. Київ, 30 червня 2022 р.). Київ : Вид-во Людмила, 2022. С. 142. – Режим доступу: https://www.researchgate.net/profile/Vadym-Sulitskyi/publication/363468599_ROBOTA_PENITENCIARNOGO_PSIHOLOG_A_V_UMOVAN_VIJNI/links/631d817b0a70852150e530d4/ROBOTA-PENITENCIARNOGO-PSIHOLOGA-V-UMOVAN-VIJNI.pdf#page=142 <https://doi.org/10.31108/2.2022.3.27.3> (дата звернення: 19.04.2023). – Назва з екрана.**

26. **Арефнія С. В. Проблеми адаптації до умов війни українців, які стали героями телевізійної програми «Допомога психолога» [Електронний ресурс] / С. Арефнія // Організаційна психологія Економічна психологія. – 2022. – Т. 2, № 26. – С. 7–15. – Режим доступу: <https://doi.org/10.31108/2.2022.2.26.1> (дата звернення: 19.04.2023). – Назва з екрана.**

27. **Сухоруков І. Ю.. Негативний вплив сигналів тривоги на психічне здоров'я майбутніх лікарів [Електронний ресурс] / І. Ю. Сухоруков, М. І. Мокрякова // Актуальні питання профілактичної медицини: матеріали науково-практичної конференції, присвяченої 95-річчю із дня народження Юрія Кундієва (м. Харків, 24 жовтня 2022 р.) / ред. кол. : В.О. Коробчанський, О. І. Герасименко, Ю. О. Олійник та ін. – Харків : ХНМУ, 2022. – С. 29. – Режим доступу: <https://repo.knmu.edu.ua/bitstream/123456789/31007/1> (дата звернення: 19.04.2023). – Назва з екрана.**

28. **Пономаренко А. Р. Психо-емоційний стан студентів при підготовці до іспитів під час війни в Україні [Електронний ресурс] /**

А. Р. Пономаренко, Л. В. Базалюк, Л. В. Яніцька // Theoretical and science bases of actual tasks : Proceedings of the XXIII International Scientific and Practical Conference Lisbon, Portugal June 14–17, 2022. – Режим доступу: https://books.google.com.ua/books?hl=uk&lr=&id=8GI3EAAAQBAJ&oi=fnd&pg=PA408&ots=u8jz-NCfze&sig=7J8pftm2nC0te5Q93mnGza7HQwY&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false (дата звернення: 19.04.2023). – Назва з екрана.

29. **Блінов О. Опитувальник скринінгу посттравматичного стресового розладу (ОС ПТСР)** [Електронний ресурс] / О. Блінов // Psychological journal. – 2018. – Т. 11, № 1. – С. 26–37. – Режим доступу: <https://doi.org/10.31108/1.2018.1.11.2> (дата звернення: 19.04.2023). – Назва з екрана.

30. **Рижій К. Г. Електронне навчання під звуки сирен. особливості сприйняття інформації аудиторією з синдромом ПТСР** [Електронний ресурс] / К. Г. Рижій // Сучасні цифрові технології та інноваційні методики навчання: досвід, тенденції, перспективи : матеріали ІХ Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (м. Тернопіль, 28 квітня, 2022). – С. 221–223. – Режим доступу: http://conf.fizmat.tnpu.edu.ua/media/ahive/28_04_2022_6o5woi0.pdf#page=221 (дата звернення: 19.04.2023). – Назва з екрана.

31. **Ілляк О. Психофізіологічні фактори трансформації травматичної інформації у посттравматичні стресові розлади та психологічного захисту** [Електронний ресурс] / О. Ілляк // Вісник ХНПУ імені ГС Сковороди. Сер. Психологія". – Харків, 2020. Вип. 62. – С. 144-161. – Режим доступу: <http://journals.hnpu.edu.ua/index.php/psychology/article/view/3106> (дата звернення: 19.04.2023). – Назва з екрана.

32. **Хрипко С. А. Комунікативна складова аксіології освіти як духовний феномен і праксеологічний інструмент подолання посттравматичного стресу в умовах війни** [Електронний ресурс] / С. А. Хрипко, Г. Ю. Яценко // Пост-травматичний стресовий розлад: дорослі, діти та родини в ситуації війни-міжнародне науково-практичне видання / заг. ред. Маноха І. – Варшава-Київ : ПАН-Гнозис, 2018. – Т. II. – С. 142-158. – Режим доступу:<https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/26301/> (дата звернення: 19.04.2023). – Назва з екрана.

33. **Kozihora M. Conceptual boundaries of the concepts "stress", "prolonged traumatic stress", "post-traumatic stress disorder"** [Електронний ресурс] / М. Kozihora // Science and education a new dimension. – 2021. – Т. IX(246), № 97. – С. 56–58. – Режим доступу: <https://doi.org/10.31174/send-pp2021-246ix97-13> (дата звернення: 19.04.2023). – Назва з екрана.